

PIRATS I CAMPS

“Si només parles amb els teus, no eixiràs mai d'on ets. Si no, que ho pregunten als dotze apòstols”

“A València ciutat és on més catalanistes hi ha”

Enric Tàrrrega (València, 1936), home de llibres, activista cívic i cultural, políticament compromès amb el país i amb les idees de progrés, repassa la seva trajectòria en un llibre de converses que ha editat la Universitat de València.

No és un llibre gros. Havia llegit algunes memòries, les de Benet, el primer volum de les de Jordi Pujol, les de Moisès Broggi (les millors que he llegit en la meua vida), i totes parlen de la mare, de la tia... Jo he mirat de parlar de les coses de València.

I dir-ho com ho diria un home del carrer. Si algú se'n sentira ofès, això sí, li'n demane disculpes.

—**La intenció, per tant?**

—Fer conèixer, d'una manera popular, què passà a València. Sobretot en una època que abasta de final dels 40 a

part dels 60, que és molt important. És que fins l'any 60, la comarca de l'Horta era monolingüe.

—**València inclosa?**

—A València tot el món sabia parlar valencià. Però passa que la guerra va marcar. Jo he conegut gent que parlava català als fills nascuts abans de la guerra i castellà al fill nascut després. Si estem malament és perquè perdérem la guerra.

—**Heu fet tota una declaració d'amor a València.**

—Sí. Me l'estime molt. Tot i que també dic que no ha sabut ser cap i casal. Però sóc dels qui pensen que a València ciutat és on més catalanistes hi ha; catalanistes conscients. Perquè és on estem més putejats.

—**És més viva que molts no es pensen, la ciutat?**

—És clar. I això que ha tingut una cosa que no ha tingut ni Munic, essent bombardejada: l'èxode que ha buidat tot allò que hi havia dins de murada, per les riuades i per la vida moderna. La gent se n'ha anat als afores. Jo he nascut ací, he

viscut molts anys al barri del Carme, i ara no hi queda cap dels amics.

—**Vós també us en vàreu anar.**

—Sí. Però per unes altres raons. Sempre es parla de la riuada del 57. I s'obliden de l'altra, la del 49. La vespra de Sant Miquel, a les sis, va venir una riuada que solament en dues hores va llevar els milers de persones que vivien sota el riu. No hi havia barana, a l'altra banda del riu: l'aigua quan venia s'estenia per l'horta. Aquella riuada va unir el Carraixet i el Túria.

—**I quina relació té això amb la vostra partida?**

—És que la gent pujava a comprar al barri del Carme. I tot el comerç que hi feia negoci es va quedar sense compradors, després de la riuada. El barri començà a buidar-se i l'estocada final va ser la riuada del 57.

—**Parleu poc de la família però sí que dieu, per exemple: “El meu pare, Salvador, era molt republicà, molt valencià i molt catalanista.”**

—Sí: mon pare era blasquista. Admirava molt Catalunya. Molt. No sabia llegir en català ni coses així, però mai no em va esbrincar ni res. Jo, per exemple vaig fer molt de teatre juvenil, i ell sempre va venir. I plorava i tot. Era molt vehement.

—**Vós també ho sou.**

—Pare poll, fill llémena [riu]. Si t'hi fixes, el català és molt més lacònic que el castellà: per exemple, ells diuen: “Para ser puta i no ganar ná, más vale ser mujer honrá”. I al barri del Carme diem: “Put a pobreta, queta.”

—**No sé si és refrany, però ho dieu sovint: “Al País Valencià, hi ha catalanistes i blavers; al Principat tots són blavers.”**

—Ho dic per provocar-los, perquè el Principat es mira el melic. De fet, ara l'Avui no arriba a València perquè no els dona la gana. El Principat només que pensa en el Principat. Això dels Països Catalans és una cosa grossa, no els ve bé. En realitat, han seguit la línia de la colla del PSOE espanyol. I, de fet, ací, al País Valencià, hi ha hagut un mal molt gran, que és l'absorció dels partits d'esquerra pels partits espanyols.

—**Hi ha una altra expressió que heu fet famosa, aquella que descriu una època dient: “Quan els nacionalistes, a València, cabíem dintre d'un 600.”**

—Sí. Si la República haguera durat,

“Sóc un europeista convençudíssim. Si no fórem a Europa, Espanya tornaria a enviar-nos els tancs”

no sé què hauria passat, però quan jo feia magisteri, érem 28 i no estudiàvem en català. Avui dia, això ha canviat moltíssim. Una altra cosa és que facen l'ignorant, perquè la ignorància consentida i buscada va contra la raó i el progrés. Però el moviment nacionalista ha crescut molt. Moltíssim. I avui dia 200.000 nans estudien en català.

—**En les condicions més dures, la ciutat va renéixer.**

—I es van fer aquells cursos de valencià a Lo Rat Penat, gràcies a González Martí, el del museu de ceràmica, que ho va consentir perquè era molt amic de Carles Salvador. Els nacionalistes, de fet, i represaliats de la guerra, s'anaren refugiant allà. Això va permetre que quan hi vaig entrar, l'any 51, hi coneguera tantes personalitats.

—**Quina personalitat us ha influït més?**

—Joan Ballester Canals. El vaig conèixer l'any 56 en una visita que vàrem fer a Xàtiva, a veure la tomba del diguem-ne dissortat (o mala peça) Jaume d'Urgell. És que alguna gent de Barcelona venien a València a pouar. I d'aquí ve que férem un viatge molt bonic a Barcelona. Hi vàrem conèixer mossèn Muntanyola, Maspons i Anglès, l'abat Escarré, Albert Manent; vàrem anar al Palau de la Música Catalana, a Montserrat... A partir d'aquell moment, Catalunya era la meua pàtria. Una altra persona que m'ha influït molt, nacionalment, ha estat Joan Fuster, és clar. Però avui vull fer un homenatge a la meua colla, a aquells que fundàrem el Front Marxista Valencià, l'any 1956: discutíem molt sobre la lluita social a través del problema nacional. I entre els llibres i la tertúlia vaig aprendre moltíssim.

—**Els llibres formen part de la vostra vida. Hi ha aquell episodi dels que van aparèixer rere una paret falsa...**

—Jo t'ho explicaré: cosa de criatures, m'agradava el futbol. No hi he jugat mai, perquè era grassonet; tots podien contra mi, però era del Mestalla. Feia fugina a l'escola i l'anava a veure jugar en companyia dels germans Codonyer. I resulta que puja a primera i el València no li ho

permet. Aleshores jo vaig dir: s'ha acabat el futbol. Com que ja estàvem a Lo Rat Penat, ens hi vàrem dedicar més.

—**I els llibres?**

—En guerra, el Sindicat d'Hostaleria es va quedar una part del local del Rat Penat. Entre l'un i l'altre hi havia una paret falsa i, a dins, una quantitat impressionant de llibres amagats per Leopoldo Martínez Vidal. Molts eren del Centre d'Acció Valencianista, que els enviava a València la Generalitat de Catalunya. Quan vàrem tirar la paret a terra, va ser un cant d'alegria. Fins i tot hi trobàrem diaris! I sabérem, per exemple, que, durant la República, Ràdio Associació de Catalunya emetia cada dijous des del Rat Penat, a València.

—**Ens expliqueu què va significar Lo Rat Penat per al nacionalisme a la ciutat, i com pot ser que acabés...**

—Sempre ha estat de dretes. Llevat del fundador, Constantí Llobart, que era molt d'esquerres i va escriure aquell famós llibre, *Los fills de la morta viva*. Però Teodor Llorente, director de *Las Provincias*, i de dretes, se'n va apoderar. I l'esquerra en va sortir (entre ells, Blasco Ibàñez, que començà a escriure els contes en català, per cert). Durant la República, hi havia la gent nacionalista valenciana, sempre minoritària, i la de dreta, jocfloralista. Però realment sempre ha estat de dretes. Sempre [recalca les síl·labes]. Passa que els va eixir un càncer. I part del càncer sóc jo [somriure molt ample]. I la gent que formàrem la colla del Rat Penat.

—**Joves, nacionalistes i d'esquerres.**

—Aquella colla començàrem a infiltrar-nos per tots els racons del Rat Penat. Primer, amb el nostre valencianisme sentimental; després, aquell sentiment es transformà en una lluita social i nacional. D'aquesta manera, el Rat Penat pot tenir l'orgull de dir que allà es fundaren les Comissions Obreres del País Valencià [riu]. De fet, i ho tinc com un honor, jo valencianitze les CCOO: és la primera vegada en la història del poble valencià que els sindicats actuen en català. En fi, però tornant al Rat Penat, després ens

FRATS I CAMPS

“Gaziel té l’alegria de viure; Pla és el ressentit, l’anticomunista. Gaziel no és comunista, però ho respecta”

perseguien i ens n’haguérem d’anar. Acabaren apoderant-se’n ells. Frederic Jordà ens va acollir després al Micalet i vàrem continuar treballant.

—**Sempre igual.**

—És clar. Però mira, a través dels cursos del Rat Penat es va crear una colla immensa de gent. Perquè, a les classes, acudien 20 o 25 persones, però hi havia 300 o 400 alumnes per correspondència! Tin en compte que no hi havia ordinadors ni internet ni res: tot això ho portava un secretari de molta categoria, que era Enric Matalí. El seu gendre i la seua filla, per cert, són fundadors de la Distribuïdora del llibre valencià.

—**Ja hi tornem amb els llibres!**

—Veges. Però abans deixa’m dir-te una cosa: jo que sóc un home que lle-

gesc tot allò que em cau a les mans de marxisme, sóc antistalinista però no em dóna la gana de deixar de ser comunista. Què volies dels llibres?

—**Vós direu.**

—Sí: férem un carret de rodes i muntàrem una parada de llibres en català a la plaça Redona.

—**En ple franquisme.**

—Sí, és clar.

—**I finalment, un dia, us convertíreu en el màxim venedor de llibres en català a la comarca de l’Horta.**

—Jo t’explicaré què va passar: encara que a la mili em deien “el maestro”, no n’he exercit mai. Sempre vaig treballar a casa, a la botiga, com a representant. I després, a banda, tenia la meua vida privada, de cultura i nacional. Però quan

vingué la transformació dels anys 80, que prohibiren la venda d’oli a granel i tot això, em vaig dir: em dedicaré a allò que a mi m’agrada. I em vaig posar a vendre llibres. Sense eixir de l’Horta, eh? I visitava totes les escoles. Tant si hi havia línia en valencià com si no n’hi havia. Tot el món bombardejava les escoles amb línia, però on no n’hi havia, ningú no els visitava i jo hi venia molt!

—**Ens ho podríem prendre com una metàfora, això.**

—Si només visites i parles amb els teus, no eixiràs mai d’on ets. Si no, que els ho pregunten als dotze apòstols [riu]. També hi ha el fet que jo estimava allò que portava: l’Alcover, el Coromines, el catàleg d’Edicions 62 i de l’Enciclopèdia Catalana... I he venut costumaris com no t’ho pots figurar. Tot allò que fera falta.

—**Sempre amb barret i corbata?**

—Sóc d’una generació de gent amb corbata, saps què vull dir-te? I després, que em calfa: patec de la gola i em va bé. De barret, gorreta o alguna cosa, sempre n’he portat també, i això que tinc molt de monyo. És per la vista: massa llum em molesta, i el barret em protegeix.

—**Pràcticament n’heu fet icona.**

—És que, així com en plaers sexuals i gustos sóc molt progressista, en la vestimenta sóc molt clàssic. O tan burro com Josep Pla.

—**Home...**

—És una manera de dir. Perquè aquí tothom parla de Pla, però hi ha un llibre que jo sempre recomane, *L’home és el tot*, de Gaziel, Agustí Calvet. Que va fer aquella trilogia meravellosa, també, *Castella endins*, *Portugal enfora* i *La Península inacabada*. Gaziel té l’alegria de viure; Pla és el ressentit, l’anticomunista. Gaziel no és comunista, però ho respecta.

—**Heu recorregut tot el país...**

—Sí. Menys l’Alguer. Enguany, amb això de l’Any Borja, intentaré anar-hi amb vaixell. És que tinc molta por dels avions. L’any 67 o 69, venint de Londres, caigueren maletes i tot. I, si ho puc evitar, ho evite. I això que he recorregut tot Europa, eh? Sóc un europeïsta convençudíssim. Si no fórem a Europa, Espanya tornaria a enviar-nos els tancs.

—**Ara no podran fer-ho, se suposa.**

—No te’n refies, d’aquests.

Núria Cadenes